

Augurk en zomerjurk

In februari 2004 was ik in Londen te gast bij de feestelijke uitreiking van de Royal Gold Medal (de belangrijke jaarprijs van de RIBA) aan Rem Koolhaas. Tijdens de receptie na afloop raakte ik in gesprek met Koolhaas' echtgenote Madelon Vriesendorp. Zij staat te boek als een van de stichters van OMA, het Office for Metropolitan Architecture en werd zelf bekend met haar bijzondere illustraties voor het beroemd geworden boek *Delirious New York* uit 1978. Wie kent niet dat prachtige schilderij van die zwoele slaapkamer, waar twee wolvenkrabbers in het tweepersonsbed uitrusten na het bedrijven van de liefde? Op mijn vraag of ze nog schilderde, vertelde ze dat ze nu vooral tekeningen maakte, in het bijzonder illustraties bij de teksten van Charles Jencks. Ze maakte me toen wel nieuwsgierig, maar ik kreeg ze pas afgelopen maand voor het eerst onder ogen op de kaft van Hunch nummer 11, een periodiek van het Berlage Instituut.

Onder de titel *Rethinking Representation* wordt daarin onder meer verslag gedaan van een recente lezing van Jencks over het gebouw als icoon (hij schreef er ook een boek over, zie de leestip). Hij biedt ons een theoretische beschouwing over bouwprojecten die vanwege hun vernieuwende opzet en uiterlijk dermate beroemd zijn geworden dat ze als beeld inmiddels op ons netvlies zijn gebrand. Met voorbeelden als de kerk van Le Corbusier in Ronchamps, het Sydney Opera House van Utzon, de

Guggenheim-musea in New York en Bilbao, Piano's concertgebouw in Rome, de bibliotheek in Seattle en het Casa de Musica in Oporto van OMA en ten slotte het SwissRe hoofdkantoor in Londen van Norman Foster. De stelling van Jencks is dat bovengenoemde iconische gebouwen bij ons direct associaties oproepen aan herkenbare beelden uit de natuur of uit ons collectieve visuele geheugen.

Madelon Vriesendorp illustreert zijn theorie vervolgens op aansprekende wijze met haar subtiele tekeningen van die associaties. Het pantser van een buideldier bij Piano's concertgebouw, de overlappende bladen van de artisjok bij Gehry's Bilbao en vanzelfsprekend de augurk bij Fosters toren. Ze stopt echter niet bij één enkele associatie, maar maakt de beeldverzameling rijker door meer te bieden dan we zelf konden bedenken. Bij Foster dus ook nog een geweerkogel, een bolknak, een dennenappel, een raket en een fallus... En wie had bij Bilbao ooit gedacht aan de opwaaiende zomerjurk van Marilyn Monroe in *The Seven Year Itch*?

Onwillekeurig denk je: hoe zit dat nu met de iconen in ons eigen land? Bieden ze ons ook beelden die direct aankomen of langer blijven hangen? De Utrechtse warmtecentrale van Zeinstra van der Pol die doet denken aan Amerikaanse mijnen, het Scheepvaartcollege van Neutelings Riedijk dat van verre oogt als een periscoop, de Netkous van Swarts & Jansma of de geknikte hand van de Erasmusbrug?

Eigenlijk komt er voor mij maar één vaderlands project in aanmerking als ware icoon; het maakte op mij destijds direct een onuitwisbare indruk. Neem het oerbeeld van het huis op een kindertekening, zet die simpele massa in een computer en trek vervolgens aan één van de knooppunten binnen die tekening. Als je dat drie keer op andere wijze doet, krijg je die sublieme toegangshuisjes op de Hoge Veluwe van MVRDV.

Zo'n beeldkracht maakt de drie verschillende materialen zelfs volstrekt overbodig.

kavander@xs4all.nl

Leestip:

Charles Jencks (2005), The Iconic Building, Rizzoli International Publications Inc., New York.